

Економічні науки

УДК 338.48

Бережна Юлія Ігорівна

*магістр кафедри туризму географічного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка*

Berezhna Yuliia

*Master of the Department of Tourism, Faculty of Geography
Ivan Franko National University of Lviv
ORCID: 0009-0005-9330-8286*

Красько Анна Богданівна

*кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри туризму
Львівський національний університет імені Івана Франка*

Krasko Anna

*PhD in Geography, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Tourism
Ivan Franko National University of Lviv
ORCID: 0000-0002-7738-698X*

**ПРИРОДНІ ТА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ ЯК ЧИННИК
ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ
СЛОВАЧЧИНИ**

**NATURAL AND HISTORICAL AND CULTURAL RESOURCES AS A
FACTOR OF INFLUENCE ON THE FORMATION OF THE TOURIST
SERVICES MARKET OF SLOVAKIA**

Анотація. Вступ. У даній статті розкрито вплив природних та історико-культурних ресурсів на формування ринку туристичних послуг Словаччини. Встановлено, що дана країна володіє значною кількістю

пам'яток природи та культури, в тому числі пам'ятками, що належать до світової спадщини ЮНЕСКО. Дані ресурси є основою для формування ринку туристичних послуг. Також був проведений аналіз динаміки туристичних прибуттів до Словаччини, під час якого було прослідковано вплив COVID-19 на туристичну сферу. Досліджено сучасний стан ринку туристичних послуг та проблеми, які є наявні на даний час.

Мета дослідження полягає в аналізі природних та історико-культурних ресурсів як чинника впливу на формування ринку туристичних послуг країни.

Матеріали і методи. Під час написання статті були використані наступні матеріали дослідження: 1) наукові праці вітчизняних та іноземних вчених на дану тематику; 2) статистичні дані про прибуття туристів в Словаччину.

Під час проведення дослідження були використанні такі наукові методи: теоретичного узагальнення та групування (для характеристики складових ринку туристичних послуг Словаччини), аналізу та синтезу (для побудови зв'язку природних та історико-культурних ресурсів з ринком туристичних послуг Словаччини), логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Результати. У науковій статті розкрито вплив природних та історико-культурних ресурсів на формування ринку туристичних послуг Словаччини.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу оцінці природних та історико-культурних ресурсів, що дасть змогу зрозуміти, як вони сприяють залученню туристів та яким чином формують туристичний ринок. Також надасть змогу зрозуміти, що є перешкодою для розвитку туристичного ринку.

Ключові слова: ринок туристичних послуг, природні та історико-культурні ресурси, туризм, туристичний ринок Словаччини.

Summary. *This article reveals the influence of natural and historical and cultural resources on the formation of the tourist services market in Slovakia. It has been established that this country has a significant number of natural and cultural monuments, including monuments belonging to the UNESCO world heritage. These resources are the basis for the formation of the tourist services market. An analysis of the dynamics of tourist arrivals to Slovakia was also conducted, during which the impact of COVID-19 on the tourism sector was seen. The current state of the tourist services market and the problems that exist at the moment have been studied.*

Purpose. *The purpose of the study allows for the analysis of natural and historical and cultural resources as a factor influencing the formation of the country's tourist services market.*

Materials and methods. *The following research materials were used during the writing of the article: 1) scientific works of domestic and foreign scientists on the subject of this article; 2) statistical data on the arrival of tourists in Slovakia.*

During the research, the following scientific methods were used: theoretical generalization and grouping (to characterize the components of the tourist services market of Slovakia), analysis and synthesis (to build a connection between natural and historical and cultural resources and the market of tourist services of Slovakia), logical generalization of the results (formulation of conclusions).

Results. *The scientific article reveals the influence of natural and historical and cultural resources on the formation of the market of tourist services in Slovakia.*

Discussion. *In further scientific research it is proposed to focus attention on the assessment of natural and historical and cultural resources, which will make it possible to understand how they contribute to the attraction of tourists and how they shape the tourist market. It will also make it possible to understand*

what existing and possible problems may hinder the development of the tourist market.

Key words: *market of tourist services, natural and historical and cultural resources, tourism, tourist market of Slovakia.*

Постановка проблеми. Словаччина має багаті природні та історико-культурні ресурси і тому не дивно, що вони мають сильний вплив на формування ринку туристичних послуг. Ключову роль у даному питанні відіграє управління, адже воно допомагає ефективно використовувати наявні ресурси для отримання позитивного результату для розвитку туризму.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Внесок у формування базових положень щодо сфери туристичних послуг можемо спостерігати у таких авторів як Мальська М. П., Любіцева О.О. тощо. Дослідженням проблеми формування ринку туристичних послуг зокрема Словаччини займаються Готько Д. В. та Павленко В. С. [1] розглядають основні туристичні ресурси країни і те, як вони впливають на формування туристичного ринку Словаччини. Йозеф Затко [6] у своєму дослідженні аналізує сучасний туристичний потенціал Словаччини та її перспективи. Автори дослідження OECD Tourism Trends and Policies [3] розповідають про вплив туризму на економіку Словаччини та ознайомлюють з туристичною політикою і програмами.

Мета статті полягає в аналізі природних та історико-культурних ресурсів як чинника впливу на формування ринку туристичних послуг країни.

Виклад основного матеріалу. Словаччина, або Словацька Республіка, знаходиться на сході центральної Європи в переважно гірській місцевості. Її розташування відіграє значну роль на формування ринку туристичних послуг. Основною асоціацією туристів зі Словаччиною є

гірськолижний спорт та історико-культурні пам’ятки, серед яких основна роль належать замкам.

Туризм має велике значення для економіки країни. Дохід від туризму у 2019 році становив 3 млрд дол., тому не дивно, що COVID-19 мав сильний вплив на туристичну сферу цієї країни. Адже у 2020 році, дохід від туризму дорівнює 1 млрд дол., що менше порівняно з іншими роками. З метою пом’якшення наслідків COVID-19 для туристичного сектору Словацької Республіки, Національна рада схвалила поправку до Закону про підтримку туризму в листопаді 2020 року, яка встановила основу для створення схем державної допомоги та мінімальної допомоги для туристичного сектору на загальну суму 100 млн євро. Метою було збереження зайнятості та забезпечення конкурентоспроможності туристичних підприємств за рахунок компенсації постійних витрат. Подати заявку на отримання цієї допомоги змогли всі суб’єкти внутрішнього туризму, продажі яких у 2020 році впали на 40% порівняно з аналогічним періодом попереднього року [3].

Згідно даним за 2023 рік, кількість туристів, що прибули в заклади розміщення становила 5,7 млн осіб. Даний показник майже дорівнював 2019 року, тоді кількість туристів становила 6,4 млн осіб. В свою чергу, у 2020 році було зафіксовано 3,2 млн осіб у закладах розміщення, що вважається найнижчим числовим значенням за останні двадцять років. Детальніше з кількістю відвідувачів у місцях розміщення туристів можна ознайомитися у нижче наведеному рис. 1.

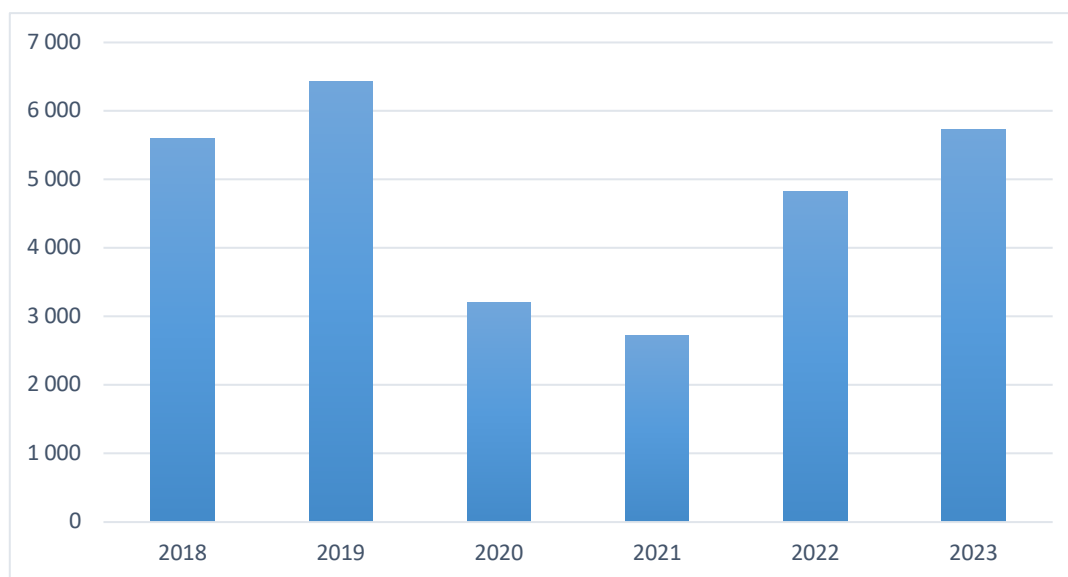

Рис. 1. Кількість відвідувачів закладів розміщення Словаччини впродовж 2018-2023 рр.

Джерело: складено автором на основі джерел [4]

Розвиток туризму протягом 2023 року в основному відзначався тенденцією повернення іноземної клієнтури, загальна кількість відвідувань якої за рік зросла. Однак навіть цей динамічний розвиток не зміг повністю стерти падіння іноземних відвідувачів за попередні три роки, позначені пандемією.

Тенденція розвитку туризму, характерна для всієї країни, проявилася і на регіональному рівні, у всіх восьми регіонах загальна кількість туристів зросла порівняно з аналогічним періодом минулого року.

Територія Словаччини поділяється на 8 країв: Братиславський, Трнавський, Тренчинський, Нітранський, Жилінський, Банскобистрицький, Пряшівський та Кошицький. Найбільш відвідуваними регіонами у 2023 році були Братиславський та Жилінський краї приблизно з 1,3 млн туристів. Тоді як переважна більшість відвідувачів Братиславського краю були з-за кордону, в Жилінському краї переважали місцеві туристи [4]. На рис. 2 представлено кількість відвідувачів в залежності по регіонах Словаччини.

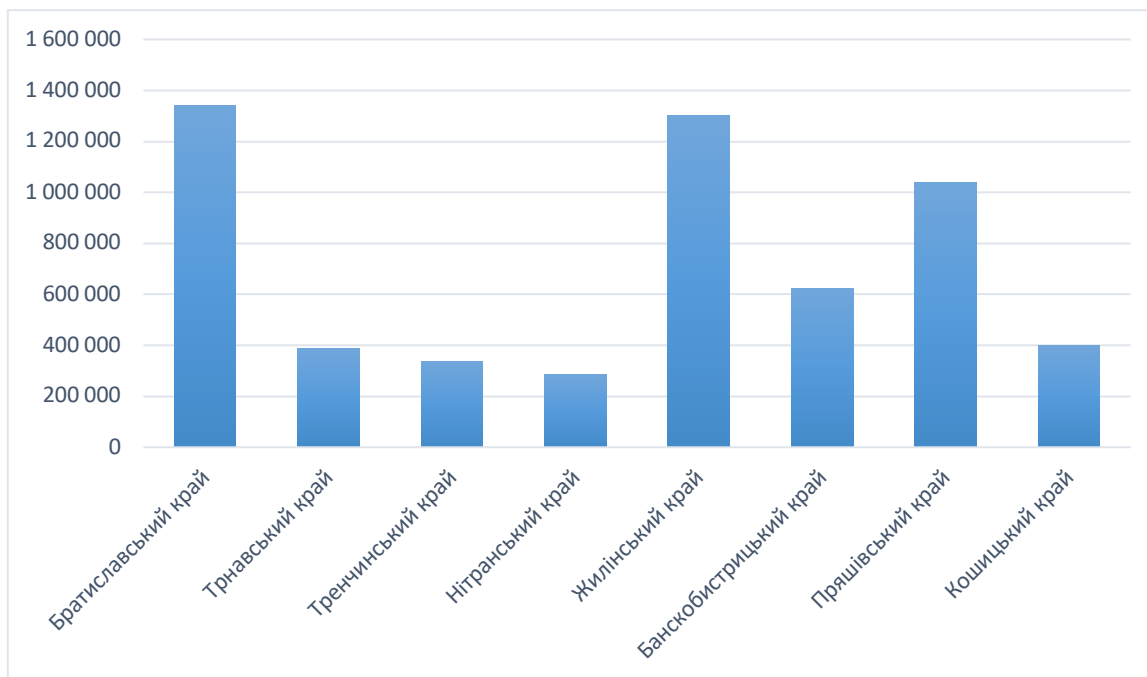

Рис. 2. Динаміка відвідувань регіонів протягом 2023 р.

Джерело: складено автором на основі джерела [2]

Найбільше туристів відвідує Словаччину з таких країн як Чехія, Польща, Німеччина, Угорщина та Австрія (табл. 1). Протягом багатьох років перше місце по відвідуванню Словаччини займають туристи з Чехії, друге місце займають туристи з Польщі, третє – з Німеччини.

Таблиця 1

**Кількість туристичних прибуттів до Словаччини
впродовж 2019-2021 рр.**

Країна	Загальна кількість, тис. осіб		
	2019	2020	2021
Чехія	777	378	230
Польща	240	116	59
Німеччина	182	63	53
Угорщина	124	43	28
Австрія	97	31	26

Джерело: складено автором на основі джерела [3]

Природні та історико-культурні ресурси є основою для розвитку різноманітних видів туризму в Словаччині: гірського, культурного, спартуризму, екотуризму та ін. Вони дають можливість створити широкий

спектр туристичних послуг, від активного відпочинку до культурних екскурсій. Це сприяє розвитку інфраструктури, підвищенню рівня сервісу та збільшенню кількості туристів, що позитивно позначається на економіці країни.

За 2023 рік найбільш відвідуваними регіонами були: Братиславський, Жилінський та Пряшівський. Якщо охарактеризувати туристичні послуги, які пропонують дані регіони, можна зрозуміти як природні та історико-культурні ресурси впливають на формування туристичного ринку.

Братиславський край розташований на південно-західній околиці Словаччини і є найменшим із словацьких регіонів. Також він межує з Австрією, і має залізне сполучення Братислава-Відень. Адміністративним центром даного краю є Братислава, яка є ще й столицею Словаччини. Сучасна Братислава пропонує різноманітні варіанти культурних, спортивних і рекреаційних заходів прямо в місті або в околицях. Також тут регулярно проводяться міжнародні ярмарки та виставки. Для любителів природи, народного мистецтва та якісного вина є можливість відвідати маршрут, відомий як Винний шлях Малих Карпат. До визначних пам'яток Братиславського краю належать Сонячні озера, Плавецький та Братиславський град, круїзи по річці Дунай та інші.

Загалом можна зробити такі висновки, що Братиславський край має як природні так і історико-культурні ресурси, які повноцінно використовуються і це добре видно по тій кількості туристів, які відвідають регіон.

Жилінський край є другим за відвідуваністю серед туристів. Також він межує з Польщею та Чехією. Даний край має багаті історико-культурні ресурси. Тут знаходиться багато красивих замків, для прикладу Оравський замок, також є велика кількість архітектурних пам'яток які знаходяться в мальовничих місцях, де відкривається гарний краєвид. Влколінець – це

пам'ятка народної архітектури, що належить до пам'яток ЮНЕСКО, яка приваблює багатьох туристів.

Варто не забувати про природні ресурси, адже тут також є їх значна кількість. Гори та спа-курорти відіграють важливу роль. Кожного року вони приваблюють багатьох туристів, в тому числі і місцевих. Також тут є досить популярний гірськолижний туризм. Взимку часто проводяться змагання.

Пряшівський адміністративний район характеризується значною кількістю пам'яток, які включені до світової спадщини ЮНЕСКО. Також він має вигідне розташування, що залучає багато іноземних туристів, адже він межує з Польщею та Україною.

Пряшівський край має багаті природні ресурси. Частиною цього регіону є найпривабливіша туристична територія Словаччини - гірський масив Високі Татри. Також тут знаходиться всесвітньо відомий курорт Бардейов, що має досить давню історію.

Вигідне розташування, багаті природні та історико-культурні пам'ятки відіграють значну роль для розвитку ринку туристичних послуг Словаччини. Але ресурси без правильного використання не принесуть значного розвитку та прибутку. Збереження природних та культурних ресурсів є ключовим для довгострокового розвитку туризму. Сталий розвиток передбачає відповідальне використання ресурсів таким чином, щоб мінімізувати негативний вплив на навколишнє середовище та культурну спадщину.

Ефективне просування країни як туристичної дестинації є важливою складовою успішного розвитку туристичного ринку. Важливо розробляти та реалізувати маркетингові стратегії, які будуть враховувати особливості цільових аудиторій. Популяризація унікальних місцевих традицій, природних і культурних ресурсів через соціальні медіа підвищить інтерес до Словаччини та її регіонів. Також якісний туристичний сервіс залежить від кваліфікації кадрів у галузі туризму. На даний момент, у Словаччині

спостерігається криза зайнятості в туризмі. Деякі працівники відмовилися повертатися до сфери туризму через невизначеність і нестабільність. Це є ключовою проблемою у країні. У 2022 році Словаччина працювала над переробкою Національної стратегії сталого туризму та планів дій до 2030 року. Через пандемію, війну в Україні та нещодавно створену національну раду з туризму виникла потреба у переробці існуючої стратегії. Переглянута Стратегія сталого розвитку туризму до 2030 року буде спрямована на підвищення конкурентоспроможності туризму, краще використання його потенціалу та створення нових робочих місць.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, проаналізувавши вище сказане, стверджуємо, що туризм для Словаччини відіграє важливу роль, а природні та історико-культурні ресурси є ключовими чинниками, що впливають на формування ринку туристичних послуг цієї країни. Словаччина славиться своїм унікальним природним та культурним багатством, що робить її привабливою для різних категорій туристів. Тому не дивно, що такі регіони Словаччини як Братиславський, Жилінський та Пряшський є часто відвідуваними туристами, адже вони мають багато пам'яток як природи, так і культури. Також ключову роль відіграє маркетинг та ефективне управління й раціональне використання ресурсів. На даний момент Словаччина зіштовхнулася з проблемою плинності кадрів, працівники не хочуть вертатися у сферу туризму через нестабільність. В даній ситуації можна побачити який сильний ефект мав COVID-19, і що незважаючи на підтримку держави та на те, що пройшло вже декілька років, туристична сфера Словаччини та люди, які залучені до неї, досі не можуть оговтатися.

Література

1. Готько Д. В., Павленко В. С. Умови та ресурси для розвитку туризму в Словаччині. *Матеріали III міжнародної науково-практичної*

конференції. Суми, 2021. С. 24–28. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/11442/1/%D0%86%D0%86%D0%86%20%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD.%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA.%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA.2021.pdf#page=24> (дата звернення: 27.08.2024).

2. Occupancy of accommodation establishments – SR, regions. URL: https://datacube.statistics.sk/#!/view/en/VBD_SK_WIN2/cr3801mr/v_cr3801mr_00_00_00_en (дата звернення: 27.08.2024).

3. OECD Tourism Trends and Policies 2022. Paris: OECD Publishing, 2022. 364 p. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/dba2fbca-en.pdf?expires=1724765902&id=id&accname=guest&checksum=2A2BB3BC3C0114A303FEEE1987CCC740> (дата звернення: 27.08.2024).

4. Tourism in accommodation establishments in the SR in December and in 2023. URL: <https://slovak.statistics.sk/> (дата звернення: 27.08.2024).

5. Regional Division. URL: <https://slovakia.travel/en/about-slovakia/regional-division> (дата звернення: 27.08.2024).

6. Zatko J. Tourist Potential of Slovakia: Realized Opportunities, Prospects of Increasing the Efficiency of Use. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтва. Серія: Туризм*. 2018. № 2 С. 82–90. doi: <https://doi.org/10.31866/2616-7603.2.2018.154588>.

References

1. Hotko D. V., Pavlenko V. S. Umovy ta resursy dlia rozvytku turyzmu v Slovachchyni. *Materialy III mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. Sumy, 2021. С. 24–28. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/11442/1/%D0%86%D0%86%D0%86%20%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD.%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA.%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA.2021.pdf#page=24> [in Ukrainian].

2. Occupancy of accommodation establishments – SR, regions. URL: https://datacube.statistics.sk/#!/view/en/VBD_SK_WIN2/cr3801mr/v_cr3801mr_00_00_00_en.
3. OECD Tourism Trends and Policies 2022. Paris: OECD Publishing, 2022. 364 p. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/dba2fbca-en.pdf?expires=1724765902&id=id&accname=guest&checksum=2A2BB3BC3C0114A303FEEE1987CCC740>.
4. Tourism in accommodation establishments in the SR in December and in 2023. URL: <https://slovak.statistics.sk/>.
5. Regional Division. URL: <https://slovakia.travel/en/about-slovakia/regional-division>.
6. Zatko J. Tourist Potential of Slovakia: Realized Opportunities, Prospects of Increasing the Efficiency of Use. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv. Serii: Turyzm*. 2018. №2. S. 82–90. doi: <https://doi.org/10.31866/2616-7603.2.2018.154588>.